

Proszę przyjąć życzenia przeżywania

Świąt Bożego Narodzenia w zdrowiu,

radości i ciepłej rodzinnej atmosferze.

Nadchodzący Nowy Rok niech będzie czasem pokoju

oraz

realizacji osobistych i zawodowych zamierzeń.

Koniec 2023 i oraz nadchodzący 2024 roku to czas, w którym jednostkom samorządu terytorialnego przyjdzie mierzyć się z kolejnymi zmianami w prawie. Rewolucja dotknie przede wszystkim zasad komunikacji urzędów z klientami i instytucjami poprzez wdrożenie procedur e-Doręczeń. Na działanie jst wpływ będą miały m.in. zmiany w organizacji i przeprowadzaniu wyborów samorządowych, nowe programy rządowe dla jst, zmiana systemu finansowania jst oraz wdrożenie przepisów o Krajowym Systemie e-Faktur. Od 1 grudnia 2024 r. jst zobowiązane będą do prowadzenia rejestru umów. Technologia cyfrowa odgrywa coraz większą rolę w funkcjonowaniu samorządu a bezpieczeństwo informacji staje

się jednym z wyzwań, przed którymi stają jednostki samorządu terytorialnego. Aby zwiększyć odporność jst na zagrożenia związane z cyberprzestrzenią samorządy podejmują działania w zakresie przygotowania polityk bezpieczeństwa informacji, podniesienia kompetencji personelu oraz wdrażania środków zarządzania ryzykiem. Więcej informacji dot. tematyki cyberzagrożeń znajdziecie Państwo w dalszej części Biuletynu.

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego - działając na rzecz profesjonalizacji kadr oraz harmonijnego rozwoju jst - uwzględnił powyższe zagadnienia w programie szkoleń (zarówno realizowanych w 2023 r., jak i oraz zaplanowanych na kolejny rok). W 2023 r. NIST przygotował 30 ekspertyz, opinii oraz

ocen dotyczących stanu funkcjonowania samorządu terytorialnego i jego organów. W omawianym okresie zrealizowano 162 szkoleń on-line oraz 10 szkoleń stacjonarnych, 26 seminariów/konferencji. Nakładem Wydawnictwa NIST ukazały się dwie publikacje książkowe. W 2023 r. wsparcie Instytutu otrzymało 2124 jednostek samorządu terytorialnego, co stanowiło 75% ogólnej liczby jst. Ze wsparcia NIST skorzystało 30640 osób. Liczba odsłon wszystkich witryn internetowych NIST w omawianym okresie wyniosła ponad 3,8 mln wyświetleń.

dr Iwona Wieczorek
Dyrektor Narodowego Instytutu
Samorządu Terytorialnego

Cyberbezpieczeństwo w jst

Inspektor Ochrony Danych, Auditor wiodący ISO 27001, koordynator ds. cyberbezpieczeństwa NIST.

Z wykształcenia magister Zarządzania Cyberbezpieczeństwem i Inżynier oprogramowania, ukończył studia podyplomowe Audytu wewnętrznego w Administracji i Gospodarce.

Trudno jednoznacznie określić co stanowi obecnie największy problem samorządów w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa. Na podstawie doświadczeń audytorskich oraz pytań, które zadawali uczestnicy szkoleń realizowanych w 2023 r. przez Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego przedstawię kilka najważniejszych wyzwań, z którymi mierzy się obecnie samorząd. Na pewno na uwagę zasługuje to, iż uczestnicy szkoleń (zwłaszcza służby informatyczne w urzędach), podnoszą jako problem różnicę w podejściu między prywatnymi

firmami jst, co najbardziej daje się odczuć poprzez kwestię niedoszacowania budżetu na IT. Jest to niebezpieczne z uwagi na coraz częstsze informacje o kolejnych atakach typu ransomware na jst czy ogólnie rynek usług publicznych. Ataki hackerskie na samorząd stały się faktem oraz przyczyną niechcianego rozgłosu. Kolejnym problemem jest bagatelizowanie przez władze czynnika ludzkiego, które przejawia się brakiem środków na szkolenia. Wielokrotnie zdarzało mi się audytować samorządy, które nie miały żadnego szkolenia w zakresie cyberbezpieczeństwa, co w mojej ocenie jest skrajną nieodpowiedzialnością. Do wielu jak nie do zdecydowanej większości ataków dochodzi poprzez działanie człowieka, a dokładnie jego zaniedbanie lub zwykły ludzki błąd. Wielokrotnie powtarzane i ćwiczone zagadnienia stają się odruchem bezwarunkowym, zadajmy sobie sami pytanie czy odchodząc od komputera mamy odruch naciśnięcia klawiszy Windows (kwadracik między lewym ALT i CTRL) + L. Szkolenia, webinary, materiały edukacyjne, testy socjotechniczne, audyty to wszystko przyczynić ma się do wyposażenia urzędników w kompetencje niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa

świadczonych usług oraz zwiększenie odporności organizacji na zagrożenia ze świata cyfrowego. Aktualnie stosowane mechanizmy w jst są niewystarczające, a tym samym łatwe do pokonania dla wyrafinowanego i przebiegłego cyberprzestępcy. Jednocześnie przy zastosowaniu prostych mechanizmów można znacząco poprawić poziom bezpieczeństwa. W mniejszych samorządach i jednostkach podległych często spotykanym problemem jest brak wykwalifikowanej kadry do zarządzania infrastrukturą, a często rola informatyka sprowadza się do osoby od wymiany tonera czy podłączenia myszki. Problem deficytów kadrowych związany jest z niskimi wynagrodzeniami, które nie są atrakcyjne dla specjalistów z rynku, którzy dawaliby gwarancję właściwego zabezpieczenia infrastruktury. W mojej ocenie warto jest rozważyć w takiej sytuacji model pewnej hybrydy tj. zapewnić informatykowi, który byłby ramieniem wykonawczym wsparcie wyspecjalizowanej firmy IT na zasadzie outsourcingu. Z jednej strony nie pozbywamy się osoby na miejscu, a z drugiej mamy kompetencje do wprowadzania właściwych rozwiązań (często darmowych), aby właściwie zabezpieczyć

swój urząd i jednostki podległe. W tym modelu warto pomyśleć, aby wspólną obsługą IT objąć jednostki podległe z uwagi, iż w jednostkach tym bardziej nie ma budżetu ani kompetencji na takie działania, a informacje, które przetwarzają są bardziej podatne na atak (OPS, PCPR, Biblioteka itd.) Podsumowując, świadomość władz samorządu to podstawowy element

zapewnienia cyberbezpieczeństwa w jst. Kolejnym krokiem jest zapewnienie środków na wykwalifikowaną kadrę oraz zaplecze informatyczne i sieciowe. Próbą rozwiązania zasygnalizowanych problemów było 20 bezpłatnych szkoleń w formule online zrealizowanych przez Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego, które uwzględniały

zróżnicowany poziom kompetencji w zakresie cyberbezpieczeństwa. Jestem przekonany, iż dzięki takiemu wsparciu, z którego skorzystało w minionym roku blisko 3800 urzędników udało się zapewnić wyższy standard Bezpieczeństwa Informacji w wielu samorządach.

Mariusz Stasiak vel Stasek

Szkolenia NIST

W 2023 roku NIST zorganizował 172 szkolenia w formule on-line oraz stacjonarnych, których tematyka dotyczyła zagadnień związanych z funkcjonowaniem jst. Łącznie w szkoleniach organizowanych przez Instytut wzięło udział blisko 23 000 pracowników jednostek samorządu terytorialnego. Z czego największą popularnością cieszyły się szkolenia realizowane w ramach współpracy z Ministerstwem Cyfryzacji, pierwsze pn. „Wyzwania z zakresu cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego w kontekście ustawy o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa: Obowiązki, skuteczna ochrona i zarządzanie incydentami”, podczas którego poruszono istotne zagadnienie z zakresu cyberbezpieczeństwa, którym muszą sprostać jednostki samorządu terytorialnego oraz drugie pn. „E-doręczenie w praktyce funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego”, z omówieniem kluc-

zowych zagadnień w kontekście obowiązku stosowania Krajowego Systemu Doręczeń Elektronicznych, w obu szkoleniach łącznie wzięło udział niespełna 900 osób. Dużym zainteresowaniem urzędników cieszyły się szkolenia, których tematyka obejmowała zagadnienia z zakresu zamówień publicznych np. „Wybrane klauzule społeczne w PZP”, „Wadium w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego”, „Wybór najkorzystniejszej oferty w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego”, „Formy czynności postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego”, „Komisja przetargowa”, „Specyfikacja warunków zamówienia”, „Udzielenie zamówienia publicznego w częściach”, „Unieważnienie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego”, oraz zakresu Kodeksu postępowania administracyjnego, z którego zorganizowano między innymi szkolenia pn. „Postępowanie nadzwyczajne na

gruncie Kodeksu postępowania administracyjnego”, „Dostęp do informacji publicznej” oraz „Stosowanie zasad ogólnych Kodeksu postępowania administracyjnego”, podczas których łącznie przeszkolono ponad 5000 osób. W ramach współpracy z Urzędem Statystycznym w Łodzi zorganizowano cykl szkoleń pn. „Zasoby polskiej statystyki publicznej. Bank Danych Lokalnych”, podczas których zostały omówione użyteczne zagadnienia statystyczne niezbędne w procesie podejmowania decyzji na poziomie samorządu terytorialnego, w których łącznie przeszkolono 200 osób. Przegląd zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym po nowelizacji z 2023 r., w ujęciu Ministerstwa Rozwoju i Technologii, to jedno z ważniejszych szkoleń w kontekście zmieniających się przepisów, wzięło w nim udział ponad 350 osób.

Konferencje NIST

W 2023 r. NIST zorganizował 26 seminariów/konferencji. Do najciekawszych z nich należą:

Konferencja nt. **„Wykorzystanie inteligentnych rozwiązań z obszaru Eco City przez jednostki samorządu terytorialnego z województwa łódzkiego”**, która odbyła się 19 czerwca 2023 r. w Uniejowie. Otwarcia dokonała dr Iwona Wieczorek - Dyrektor Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego, Wojciech Miedzianowski - Prezes Zarządu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi oraz Mirosław Madajski - Zastępca Burmistrza Miasta Uniejowa. Podczas wydarzenia omówiono m.in. główne wyzwania dla miast związane ze zrównoważonym rozwojem, mechanizmy finansowania proekologicznych rozwiązań w samorządzie w tym: program Województwo Łódzkie Ogrodem Polski, Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 oraz ofertę Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi. Wydarzenie stanowiło okazję do wymiany doświadczeń oraz prezentacji dobrych praktyk. Głos w dyskusji zabrali przedstawiciele samorządów: w imieniu Pawła Osiewały - Prezydenta Miasta Sieradza - Tomasz Bekalarek - Naczelnik Wydziału In-

frastruktury Komunalnej i Inwestycji z Urzędu Miasta Sieradza., Jarosław Chęćielewski - Zastępca Prezydenta Miasta Skierniewice oraz Izabela Śliwińska - Zastępca Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego. Ekspert NIST zaprezentował wyniki zrealizowanego badania ankietowego nt. „Wykorzystywanie przez miasto inteligentnych rozwiązań w oparciu o ideę Eco City”. Konferencja, w której wzięło udział ponad 150 uczestników, odbyła się w ramach projektu „Cykl działań edukacyjnych dotyczących wykorzystania inteligentnych rozwiązań z obszaru Eco City przez jednostki samorządu terytorialnego z województwa łódzkiego”.

Konferencja nt. **„Dziedzictwo kulturowe: szanse i wyzwania dla samorządów”**, która odbyła się w dniach 11-12 maja 2023 r. w Uniejowie. Wydarzenie odbyło się pod patronatem honorowym: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Wojewody Łódzkiego – Karola Młynarczyka, Marszałka Województwa Łódzkiego – Grzegorza Schreibera, Polskiej Organizacji Turystycznej, a także Polskiego Komitetu do spraw UNESCO. Patronat medialny nad wydarzeniem objęli TVP 3 Łódź, radio Łódź oraz Serwis

Administracyjno-Samorządowy SAS.

Wykład wprowadzający „Dziedzictwo kulturowe szansą i wyzwaniem dla samorządów” wygłosiła dr hab. Katarzyna Zalasinska - Dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Pierwszą sesję „Listy UNESCO i listy krajowe - kryteria dostępu i nowe możliwości” rozpoczął wykład „Efekt UNESCO”, czyli jak wpisy na światową listę wpływają na fińskie niematerialne dziedzictwo kulturowe, który wygłosił Antti Huntus, członek Rady ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Finlandii. Druga sesja rozpoczęła się wykładem dr hab. Katarzyna Smyk, prof. UMCS „Dziedzictwo to krajobraz - wielowymiarowe aspekty”. Dla uczestników przewidziano konsultacje z ekspertami w sprawie wpisów na krajowej i światowej listy dziedzictwa kulturowego.

Podczas drugiego dnia uwaga uczestników ogniskowała się wokół tematyki dziedzictwa kulturowego w polityce krajowej i polityce spójności UE, którą omówił Andrzej Szoszkiewicz, Smartlink, koordynator ds. dziedzictwa kulturowego w Uniejowie.

W konferencji wzięło udział ponad 100 przedstawicieli jst, pracowników instytucji kultury, reprezentantów świata nauki oraz organizacji pozarządowych, a także reprezentacja gości z zagranicy.